

BERKENYE

A FESZÜLETEK TELEPÜLÉSE

BERKINA

DAS DORF DER KREUZE

Impressum

Text / Szöveg: Novák Károly, a Wilhelm Hauff Iskola tanára 1992-2001-ig /
Lehrer der Wilhelm Hauff Schule,

Szegner István

Photos / Fényképek: Máté Józsefné, Szegner István, Katona Zoltán

Lektor: Orosz Irmtraud

Gestaltung / Nyomdai előkészítés: Katona Zoltán

Herausgeben von / A kiadásért felelős: Szegner István

1. Auflage - 1. kiadás
2002.

Ajánlás

E kis könyvecskét

ajánljuk az idősebb generációnak hálául a Berkenyéért végzett munkáért és kárpótlásul a történelem viharaiban elszenvedett igazságtalanságokért, ajánljuk a fiataloknak tanulságul, s hogy megismerjék múltjukat, és ajánljuk a Berkenyét "kicsit másképp" is felfedezni vágyóknak.

Berkenyei Német Kisebbségi Önkormányzat 1998-2002.

Widmung

Dieses Buch

widmen wir der älteren Generation als Dank für die Arbeit im Dienste von Berkina und als Trost für die während der Stürme der Geschichte erlittenen Ungerechtigkeiten;

widmen wir der Jugend als etwas Aufschlussreiches aus dem Leben der Ahnen und zum Kennenlernen ihrer Vergangenheit als deutsche Minderheit;

widmen wir denjenigen, die Berkina "etwas anders" entdecken möchten.

Deutsche Minderheitenselbstverwaltung Berkina 1998 - 2002.

Berkenye rövid története

Berkenye a Börzsöny-hegység Keleti lábánál, Nógrád megye délnyugati részén fekvő kis település, melynek 1718 előtti történelméről csak nagyon hiányos források alapján vannak ismereteink.

Egy 1299-ben keltezett oklevél "egyszerű földbirtoknak" nevezi, amely Nógrád várához tartozott. A település 1299-ben és 1460-ban a váci püspök birtokában volt - tudjuk meg Chobot Ferenc kutatásából. A török hódoltság idején Szinan Husszeinnak jövedelmezett a falu. 1553-ban az esztergomi egyházmegye nyilvántartásában szerepelt. A török háborúk idején teljesen elnéptelenedett, elpusztult. Keresztély Ágost esztergomi hercegprimás 1713-ban indított vizsgálata alapján a falvak Borsosberénytől Szendehelyig ismét a Váci püspökséghez kerültek.

Az összefüggő, nagy kiterjedésű cser-, tölgy- és bükkerdők arra ösztönözték a püspöki hivatalt,

Die Kurzgeschichte von Berkina

Berkina ist eine am östlichen Fusse des Pilsner Gebirges, im südwestlichen Teil des Komitats Naurad liegende kleine Gemeinde, über deren Geschichte vor 1718 wir nur aufgrund sehr mangelhafter Quellen Kenntnis haben.

In einer Urkunde aus dem Jahre 1299 wird das Dorf als "einfacher Grundbesitz" bezeichnet, welcher der Burg von Naurad gehörte. Die Ortschaft war 1299 und 1460 im Besitz des Waitzener Bischofs, erfahren wir es aus den Forschungen von Ferenc Chobot.

Während der Türkenherrschaft hat das Dorf Szinan Husszein den Gewinn abgegeben. 1553 erschien es im Register der Graner Diözese. Während der Türkenkriege wurde es vollkommen entvölkert und auch vernichtet. Aufgrund der von Ágost Keresztély, Fürstprimas von Gran, 1713 eingeleiteten Untersuchungen sind die Dörfer zwischen Borsosberény und Sende dem Waitzener Bischof übereignet worden.

hogy az elpusztult Berkenyét benépesítse.
E szándékhoz kötődik a község
történetének egyik legfontosabb doku-
mentuma az a szerződés, amelyet 1718.
október 13-án készítettek.

Ebben engedélyezik és támogatják
Berkenyén frank telepesek és családjaik
letelepedését. A túlnyomórészt földműves
letelepedők Kelet-Frankóniából, a Tauber
és a Majna folyó vidékéről 1718 és 1740
között érkeztek Berkenyére. Az első négy
letelepedő család a Weingartten, Thoma,
Klueg és Wildt nevű családok voltak,
akik a kelet-frank nyelvjárást beszélték.
Az új telepeseknek a háromezer hold
kiterjedésű erdő tervszerű gondozása, a
fák kivágása, ölbe történő darabolása,
ennek a verőcei és a váci depositiumba
történő beszállítása volt a feladatuk.

Die unendlichen, weiten Zerreichen-, Eichen-
und Buchenwälder bewogen das Ordinariat,
das vernichtete Berkina zu besiedeln. Mit
dieser Absicht ist das wichtigste Dokument
des Dorfes, der Vertrag, der am 13. Oktober
1718 abgeschlossen wurde, verbunden. In
diesem wird die Ansiedlung der fränkischen
Siedler und ihrer Familien in Berkina gestat-
tet und unterstützt. Die Siedler, überwiegend
Bauern, kamen zwischen 1718 und 1740 aus
Ost-Franken, aus dem Gebiet der Tauber und
des Mains nach Berkina. Die ersten vier
Familien, die sich hier niederließen, waren die
Familie Weingartten, Thoma, Klueg und Wildt,
sie sprachen einen ostfränkischen Dialekt.
Die neuen Siedler hatten die Aufgabe gehabt,
den Wald von 3.000 Morgen planmäßig zu
pflegen, die Bäume auszuschneiden, das Holz
in Klatfer auszuschichten und dieses ins
Waitzener Depositium zu liefern. Ausserdem
mussten sie die Kalkbrennerei an der Grenze
von Katalinpuszta und Sende mit Holz und
Stein versorgen.

A legújabb kutatások nagy bizonyossággal megállapították a Berkenyére telepített német bevándorlók származási helyét. Ezek szerint a Berkenyére érkezett családok túlnyomórészt a Tauber-folyó völgyéből, azon belül Neubrunn, Großrinderfeld, Wenkheim, Niklashausen térségéből érkeztek. Az itt látható keresztek ezeken a településeken állnak.

Die neuesten Forschungen haben die Herkunftsorte der in Berkina Angesiedelten mit großer Wahrscheinlichkeit festgestellt. Demnach kamen die Familien überwiegend aus dem Tauberland, genauer aus der Region Neubrunn, Großrinderfeld, Wenkheim, Niklashausen. Diese Kreuze stehen in diesen Gemeinden.

Gondolatok az út menti kereszték történetéről

A települések határába állított kereszteknek az volt a rendeltetése, hogy a földekre menő emberek Isten áldását kérjék, illetve hazatérve itt fejezzék ki hálájukat, amiért erőt kaptak az Úrtól, hogy munkájukat végezhessék.

Az 1860-as évektől országszerte elterjedt az a szokás is, hogy falusi házaspárok fogadalmi keresztet állítsanak utak mellé, vagy házuk elé.

Voltak, akik súlyos betegségből felgyógyulva fejezték ki így hálájukat, s voltak, akik a háborúból való visszatérés örömet érzékeltették ily módon.

Valamennyi kereszt német feliratú.

Gedanken über die Geschichte der Wegkreuze

Die Bestimmung der Wegkreuze am Ortsrand bestand darin, dass die Menschen, als sie an die Felder gingen, Gott um Segen ansprachen, und heimwärts sagten sie Dank dafür, dass ihnen Gott Kraft gab, um ihre Arbeit vollbringen zu können.

Ab den 1860er Jahren war auch die Gewohnheit landesweit verbreitet, dass die Ehepaare auf dem Lande Votivkreuze an der Straße oder vor dem Haus errichten ließen.

Einige drückten so ihren Dank nach einer schweren Krankheit aus, oder ihre Freude, dass sie aus dem Krieg nach Hause kommen konnten.

Alle Kreuze sind mit deutscher Aufschrift versehen.

I. A KÁLVÁRIA HÁRMAS KERESZTJE A TEMETŐBEN DIE KREUZE AUF DEM KALVARIENBERG IM FRIEDHOF

MI IMÁDJUK
JÉZUS KRISZTUS URUNKAT
AKI ÉRTÜNK A KERESZTEN
MEGHALT.
ÁLLÍTTATTA:
JOSEF GRAUSZMAN
1887. ÉVBEN

RÉGEBBEN A NÓGRÁD FELÉ VEZETŐ FÖLDÚT
MELLETTI KÁLVÁRIA HEGYEN VOLT. MIUTÁN
EGY NAGY VIHAR KÁRT TETT A KERESZTEKBEN
1971-BEN ÚJJÁÉPÍTETTÉK A TEMETŐBEN.
A GOLGOTÁT A SCHMIDT-CSALÁD 2000-BEN
FELÚJÍTTATTA.

FRÜHER STANDEN DIE KREUZE AUF DEM
KALVARIENBERG NEBEN DER FELDSTRASSE
NACH NÓGRÁD. NACHDEM EIN GROSSER
STURM IN DEN KREUZEN SCHADEN ERRICHTET
HATTE, SIND SIE IM JAHRE 1971 IM FRIEDHOF
NEUGEBAUT WORDEN.
DAS GOLGATHA WURDE IM JAHRE 2000 VON
DER FAMILIE SCHMIDT ERNEUERT.

A TEMETŐ RENDEZÉSE SORÁN A MÁR ELHAGYOTT, GONDOZATLAN, S A TEMETŐBEN SZÉTSZÓRTAN TALÁLT SÍRKÖVEKET SOROKBA ÁLLÍTOTTÁK.

ALS MAN DEN FRIEDHOF GEORDNET HATTE, REIHTE MAN DIE SCHON VERLASSENEN, UNGEPFLEGTE GRABSTEINE AUF.

WIER BETEN AN
DEN
HERRN JESU CHRIST
DER FÜR UNZAM
KREUTZGESTO BENIST
GESTIFTET DURCH
JOSEF GRAUSZMAN
IN JAHRE
1887

A FELIRAT NAGYON NEHEZEN KIVEHETŐ. JÉZUS KRISZTUS TISZTELETÉRE.
ROSALIA GRAUSZMAN 1876.

A FESZÜLETTŐL BALRA A 2000. TAVASZÁN ELHUNYT MOGYORÓSI LÁSZLÓ ATYA - ÉVEKEN
ÁT A FALU PAPA (ÉLT 81 ÉVET) - SÍRJA TALÁLHATÓ.

DIE AUFSCHRIFT IST SEHR SCHWER LESBAR. ZUR EHRE JESU CHRISTI.
ROSALIA GRAUSZMAN 1876.

NEBEN DEM KREUZ LINKS SIEHT MAN DAS GRAB DES IM JAHRE 2000 GESTORBENEN
DORFPFARRERS.

2. KERESZT A TEMETŐBEN KREUZ IM FRIEDHOF

II.

3. KERESZT A TEMETŐBEN KREUZ IM FRIEDHOF

III.

MI IMÁDUNK
JÉZUS KRISZTUS
ÉS KONYÓRGUNK
HOZZÁD
AKI A KERESZTEN
MEGVÁLTOTTAD
A VILÁGOT

ÁLLÍTTATTA:
ELISABETHA NERPEL
SZÖLETETT
GRAUSMANN

1903

WIER BETEN
DICH AN HERR
JESU CHRISTE
UND GEBENEDEIEN
DICH DAS DU
DURCH DEIN
HL. KREUZ
DIE WELT
ERLOSTET HAST
GESTIFTET DURCH
ELISABETHA
NERPEL
GEB.
GRALISMAN

1903

4. KERESZT A TEMPLOM ELŐTT
DAS KREUZ VOR DER KIRCHE

IV.

KONYORGONK

HOZZÁD

JÉZUS KRISZTUS,

AKI A KERESZTEN

MEGHALT ÉRTÖNK

ÁLLÍTTATTA:

MATHIAS NERPEL

1894

A KORPUSZ (JÉZUS TESTE) AZ ÚN. URBÁN KERESZTRŐL (19. SZ.) LETT RÁTÉVE A FESZÜLETRE, AMIKOR EGY VIHAR AZT KIDÖNTÖTTE, ÉS A SZOBOR ÖSSZETÖRT.

DAS CORPUS STAMMT VOM SOG. URBAN-KREUZ (NR. 19.), ALS DIESES DURCH EINEN STURM UMSTÜRZTE, UND DIE SKULPTUR ZERBRACH.

5. SZENTHÁROMSÁG OSZLOP A TEMETŐ MELLETT DREIFALTIGKEITSSÄULE NEBEN DEM FRIEDHOF

V.

SZENTHÁROMSÁG SZOBROT SZINTE VALAMENNYI TELEPÜLÉSEN TALÁLHATUNK. AMIKOR VALAMILYEN JÁRVÁNY (PESTIS, KOLERA) SÚJTOTT, AZ EMBEREK FOGADALMI OSZLOPOT KÍVÁNTAK ÁLLÍTTATNI.

A SZENTHÁROMSÁG A HÁROM SZEMÉLYBEN LÉTEZŐ EGY ISTEN ÁBRÁZOLÁSA. AZ ATYA ÉS A FIÚ - KEZÉBEN A KERESZT - ÉS GALAMB KÉPÉBEN A SZENTLÉLEK.

A SZENTHÁROMSÁG SZOBROT NÉHÁNY ÉVE A VÖRÖS- ÉS AZ URBAN-KERESZT TÉRSÉGÉBOL VITTÉK MAI HELYÉRE. SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJÁN A SZOBORNÁL ISTENTISZTELETET TARTOTTAK.

DREIFALTIGKEITSSÄULEN SIND FAST IN ALLEN DÖRFERN ZU SEHEN. ALS EINE SEUCHE (PEST ODER CHOLERA) GEISSELTE DIE BEWOHNER, WOLLTEN DIE MENSCHEN VOTIVSÄULEN STELLEN LASSEN.

DIE DREIEINIGKEIT IST DIE DARSTELLUNG GOTTES, DER IN DREI PERSONEN EXISTIERT. DER VATER UND DER SOHN - MIT DEM KREUZ IN DER HAND - UND DER HEILIGE GEIST, IN FORM EINER TAUBE.

DIE DREIFALTIGKEITSSTATUE IST AUS DEM RAUM DES ROTEN- UND DES URBANI-KREUZES AUF DEN HEUTIGEN PLATZ AUFGESTELLT WORDEN.

6. NEPOMUKI SZENT JÁNOS SZOBRA A KOSSUTH ÚT 34. SZ. HÁZ ELŐTT
DIE HEILIGENFIGUR VON SANKT JOHANN VON NEPOMUK VOR EINEM HAUS
(KOSSUTHSTR. 34.)

VI.

ÁLLÍTTATTA:
FRANZ
GRAUSMAN

1857

GESTIFTET:
FRANZ
GRAUSMAN

A LEGENDA SZERINT NEPOMUKI SZENT JÁNOS A XIV. SZÁZADBAN ÉLŐ PRÁGAI KANONOK, ELSŐ VENCEL CSEH KIRÁLY FELESÉGÉNEK A GYÓNTATÓJA VOLT. VENCEL FELESÉGÉT HÜTLENSÉGGEL GYANÚSÍTTA ÉS AZT KÖVETELTE NEPOMUKI JÁNOSTÓL, HOGY ÁRULJA EL FELESÉGE GYÓNÁSÁT.

NEPOMUKI MEGTAGADTA EZT, EZÉRT A KIRÁLY ELFOGATTA, MEGKÍNOZTATTA ÉS A MOLDOVA FOLYÓBA DOBATA. EZÉRT ÁLLÍTJÁK FEL SZOBRAIT HIDAKON. AHOL MA A SZOBOR ÁLL, VALAMIKOR VÍZFOLYÁS SZELTE ÁT A FALUT ÉS KÖVEL KIRAKOTT HÍD BIZTOSÍTOTTA AZ ÁTJÁRÁST. ENNEK OLDALÁRA ÁLLÍTOTTÁK FEL A SZOBROT. A DÉL-NÉMETORSZÁG KÖRNYÉKI HASONLÓ "JÁNOSKA-SZOBROK" IS IGAZOLJÁK, HOGY A BERKENYEI ÖSLAKÓK ARRÓL A VIDÉKRŐL SZÁRMAZNAK.

NACH DER LEGENDE WAR SANKT JOHANN VON NEPOMUK DER BEICHTVATER DER EHEFRAU VOM TSCHECHISCHEN KÖNIG WENZEL DES ERSTEN. DER DOMHERR LEBTE IM 14. JAHRHUNDERT IN PRAG.

WENZEL VERDÄCHTIGTE SEINE FRAU DER UNTREUE, UND ER VERLANGTE VON JOHANN, DASS ER IHM DIE BEICHTE SEINER FRAU VERRATEN SOLLE. JOHANN VERWEIGERTE ES, DESHALB LIESS IHN DER KÖNIG GEFANGEN NEHMEN, LIESS IHN QUÄLEN UND IN DEN FLUSS MOLDOVA WERFEN. DESHALB SIND SEINE STATUEN AUF BRÜCKEN AUFGESTELLT.

WO HEUTZUTAGE DIE HEILIGENFIGUR STEHT, GAB ES EINST EINEN WASSERLAUF UND EINE BRÜCKE AUS STEIN. DORT STAND DIE STATUE.

AUCH DIE ÄHNLICHEN "HÄNSEL-STATUEN" IN DER GEGEND VON SÜD-DEUTSCHLAND BEWEISEN, DASS DIE VORFAHREN DER BERKINAER VON DIESEM GEBIET STAMMEN.

Berkenye Berkiná

Nógrád/Novohrad

Szendehény/Sende

▲ 270 m

Hűtőház
Kühlhaus

Faluszövetkezet
Dorfgenossenschaft

Jókai

Ságvári

Zrínyi

Zrínyi

Ifjúsági szállás
Jugendherberge

Mogyoró-patak

Petőfi

Falumúzeum
Dorfmuseum

Kossuth

Polgármesteri Hivatal és panzió
Bürgermeisteramt und Pansion

Vendégház
Gasthaus

Kulturház
Kulturhaus

Posta
Post

Rendelőintézet
Poliklinik

Templom
Kirche

Golgota
Golgotha

Dózsa

Óvoda
Kindergarten

Kossuth

Rákóczi

Sportpálya
Sportplatz

Vasútállomás
Bahnhof

Tervezett lakópark
geplante neue Siedlung

1:1

© GS-Hister Kft. 2002.

0

300 m

1. A kálvária hármaskeresztje a temetőben
2. Kereszt a temetőben
3. Kereszt a temetőben
4. Kereszt a templom előtt
5. Szentháromság oszlop a temető mellett
6. Nepomuki Szent János szobra a Kossuth út 34. sz. ház előtt
7. Kereszt a Kossuth út 6. szám előtt
8. Kereszt az Ifjúság út előtt
9. Kereszt a falu bejáratánál
10. Kereszt, a Nógrád felé vezető országút Berkenyei elágazásánál
11. Kereszt a Jókai út előtti játszótér szélén
12. Kereszt a Petőfi út 23. számú ház előtt
13. Kereszt a Petőfi út végén a tó felé
14. Kereszt a Kossuth út és a Rákóczi út kereszteződésében
15. Kereszt a vasúti őrház előtt
16. Kereszt a Hosszúbercen
17. Vörös-kereszt
18. Emlékoszlop
19. Urban-kereszt a Nagy-Hársas felé
20. Kereszt a Rózsahegyen

1. Die Kreuze auf dem Kalvarienberg im Friedhof
2. Kreuz im Friedhof
3. Kreuz im Friedhof
4. Das Kreuz vor der Kirche
5. Dreifaltigkeitssäule neben dem Friedhof
6. Die Heiligenfigur von Sankt Johann von Nepomuk vor einem Haus (Kossuthstr. 34.)
7. Kreuz vor dem Haus Kossuthstr. 6.
8. Kreuz vor der Ifjúságstraße
9. Kreuz am Dorfeingang
10. Kreuz in der Straßenkreuzung Berkiná-Nógrád
11. Kreuz am Rande des Spielplatzes vor der Jókaistraße
12. Kreuz vor dem Haus Petőfistraße 23.
13. Kreuz am Ende der Petőfistraße (in Richtung des Sees)
14. Kreuz in der Kreuzung der Kossuthstraße und Rákóczistraße
15. Kreuz vor dem Bahnwärterhäuschen
16. Kreuz auf dem Langerfirst
17. Rotes Kreuz
18. Gedenksäule
19. Urban-Kreuz, Richtung "Große Linde"
20. Kreuz auf dem Rosenberg

7. KERESZT A KOSSUTH ÚT 6. SZÁM ELŐTT
KREUZ VOR DEM HAUS KOSSUTHSTR. 6.

ZUR EWIGEN
ANBETUNG FÜR
UNZERN
HERRN JESUCHRISTI
DER FÜR UNZ AM
KREUZ
GESTORBEN IST
GESTIFTET VON
JOHANN LAMBEC
UND
ROSALIA LAMBEC
GERMAN

1929

VII.

ŐRÖK HÁLÁVAL
A MI URUNKNAK
JÉZUS KRISZTUSNAK,
AKI A KERESZTEN
MEGHALT
ÉRTÖNK

VIII. 8. KERESZT AZ IFJÚSÁG ÚT ELŐTT • KREUZ VOR DER IFJÚSÁGSTRASSE

AMIKOR AZ IFJÚSÁG UTAT, AZ EGYIK LEGFIATALABB UTAT KIALAKÍTOTTÁK, A KERESZTET EREDETI HELYÉRŐL PÁR MÉTERREL ARRÉBB KELLETT VINNI.

ALS MAN DIE IFJÚSÁGSTRASSE, EINE DER JÜNGSTEN STRASSEN ANLEGTE, MUSSTE MAN DAS KREUZ EIN PAAR METER VON DER URSPRÜNGLICHEN STELLE WEITER AUFSTELLEN.

ZUR
EHRE GOTTES
GESTIFTET
DURCH
JOSEF SZEGNER
UND
ANNA REICH
1913

A MI URUNK
DICSÓSÉGÉÉRT
ÁLLÍTTATA:
JOSEF SZEGNER ÉS
ANNA REICH
1913

Felda-Kreuz

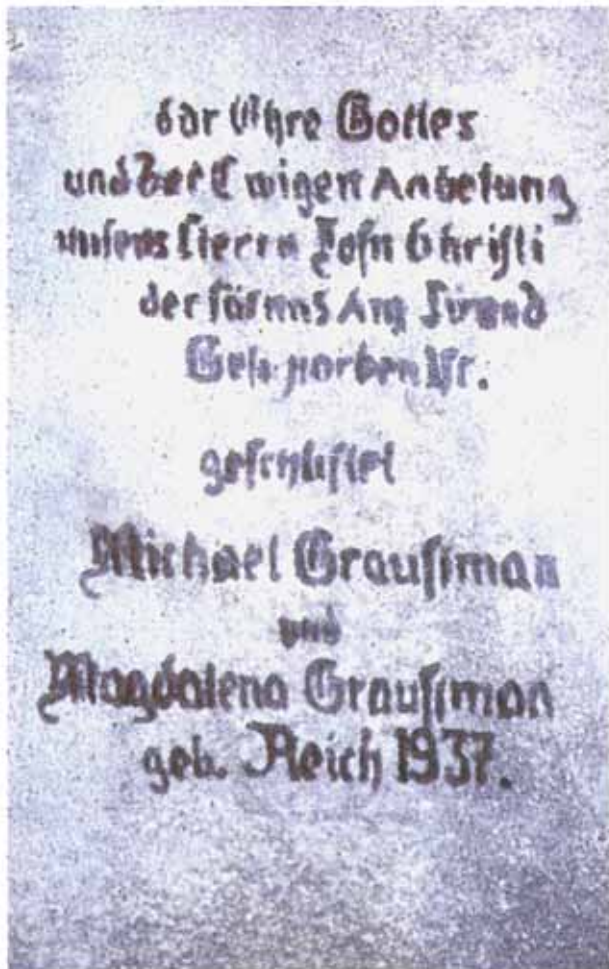

9. KERESZT A FALU BEJÁRATÁNÁL (EREDETI HELYE 2. SZÚT FELÉ VEZETŐ ÚN. HOSSZÚ FÖLDÖN) **IV** KREUZ AM DORFEINGANG (URSPRÜNGLICH AUF DEM SOG. LANGEN FELD (RICHTUNG LANDSTRASSE 2))

ÉG ÉS FÖLD VÉDELMEZŐJEKÉNT ÁLLT A KERESZT BERKENYE FELÉ TEKINTVE, MOST KÖZVETLENÜL A FALU BEJÁRATÁNÁL KÖSZÖNTI AZ ÉRKEZŐKET. A KERESZTET ÁLLÍTÓ GRAUSZMAN NEVŰ ŐSÖK LESZÁRMAZOTTAI MA VERŐCÉN ÉLNEK.

ALS BESCHÜTZER VON ERDE UND HIMMEL STAND DAS KREUZ NACH BERKINA BLICKEND, JETZT STEHT ES DIREKT VOR DEM DORFEINGANG. DIE NACHKOMMEN DER STIFTER-FAMILIE GRAUSZMAN LEBEN HEUTZUTAGE IN VERŐCE.

A MI URUNK KRISZTUS
KERESZTRE-
FESZÍTÉSÉNEK
EMLÉKÉRE ÁLLÍTTATTA
MICHAEL GRAUSZMAN
ÉS MAGDALENA
GRAUSZMAN
SZÜLETETT REICH
1937

FÜR EHRE GOTTES
UND DER EWIGEN
ANBETUNG
UNSERES HERRN
JESU CHRISTI
DER FÜR UNS
AM KREUZ
GESTORBEN IST.
GESTIFTET
MICHAEL GRAUSZMAN
UND
MAGDALENA
GRAUSZMAN
GEB REICH
1937

10. KERESZT A NÓGRÁD FELÉ VEZETŐ
ORSZÁGÚT BERKENYEI ELÁGAZÁSÁNÁL
KREUZ IN DER STRASSENKREUZUNG
BERKINA-NÓGRÁD

A FELIRAT ÉS AZ ÉVSZÁM OLVASHATATLAN.

A FALUBELIEK ELMONDÁSA ALAPJÁN A REICH-CSALÁD
ÁLLÍTTATA, A HAFFNER-CSALÁD PÓTOLTATA A KORPUSZT
ÉS MA ŐK GONDOZZÁK A KERESZTET.

AZ ÖTVENES ÉVEKBE ISMERETLENEN LEDÖNTÖTTÉK A
KERESZTET. SCHMIDT JÓZSEF SZÜLEI ÖKRŐS SZEKÉR
SEGÍTSÉGÉVEL HÚZTÁK VISSZA ÉS ÁLLÍTOTTAK TALPRA,
MAJD CEMENTTEL RÖGZÍTETTÉK.

DIE AUFSCHRIFT UND DIE JAHRESZAHL SIND UNLESBAR.
MAN SAGT, DASS DAS KREUZ DIE FAMILIE REICH AUF-
STELLEN LIESS. DIE FAMILIE HAFFNER LIESS DAS CORPUS
ERSETZEN UND HEUTE PFLEGEN SIE DAS KREUZ.

IN DEN 50ER JAHREN FÄLLEN UNBEKANNTEN DAS
KREUZ. JOSEF SCHMIDTS ELTERN ZOGEN ES MIT HILFE
EINES OCHSENGESPANNS ZURÜCK UND RICHTETEN ES
WIEDER AUF, DANN BEFESTIGTEN ES MIT ZEMENT.

A KERESZT FELIRATA MEGEGYEZIK
AZ 1. SZÁMÚÉVAL. ÁLLÍTTATTA
ANDREAZ ENGELSDÖRFER ÉS
ELISABETHA SLENK.

II. KERESZT A JÓKAI ÚT ELŐTTI JÁTSZÓTÉR SZÉLÉN KREUZ AM RANDE DES SPIELPLATZES VOR DER JÓKAISTRASSE

XI.

A PARÓKIÁN RENDELKEZÉSÜNKRE BOCSÁTOTT HISTORIA DOMUS-BÓL IDÉZVE:

"ITTLÉTEM ALATT ENGELSDÖRFER ANDRÁS ÉS NEJE SCHLENG ERZSÉBET A 'HIRSCHBERG' FELÉ
VEZETŐ ÚTON EGY KŐKERESZTET ÁLLÍTTATOTT ÉS ALAPÍTVÁNYUL LETETT 20 FONTOT."

1893. NIDERMANN MÁRTON, CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI TÁBORI KÁPLÁN.

A CSALÁD 10 ÉVE HOZATTA IDE A KERESZTET AZ ÚN. SZARVAS-HEGYRŐL.

"AZ ÉN DÉDMAMÁM NAGYPAPÁJÁT HÍVTÁK ENGELSDÖRFERNEK. AZ Ő FELESÉGE 10 GYERMEKET SZÜLT, DE MÉG
KISKORÁBAN MIND MEGHALT BETEGSÉGBEN. EKKOR ÁLLÍTTATTAK EGY KERESZTET, HOGY ISTEN MEGSEGÍTSE
ŐKET. A 11. GYEREKÜK ÉLETBEN MARADT." (SZLÁVIK BABETT, TANULÓ)

DIE AUFSCHRIFT IST DIESELBE, WIE AUF DEM ERSTEN KREUZ. GESTIFTET VON ANDREAZ
ENGELSDÖRFER UND ELISABETHA SLENK. AUSZUG AUS DEM BUCH "HISTORIA DOMUS" IN
DER PFARREI: WÄHREND MEINES AUFENTHALTES LIESSEN ANDREAS ENGELSDÖRFER UND
SEINE FRAU ELISABETH SCHLENK EIN KREUZ AUS STEIN AUF DER STRASSE NACH HIRSCHBERG
ERRICHTEN UND STIFTETEN 20 PFUND. IM JAHRE 1893 MARTIN NIDERMANN, K.u.K.
FELDKAPLAN.

DIE FAMILIE LIESS DAS KREUZ VOR 10 JAHREN AM NEUEN PLATZ AUFSTELLEN.

12. KERESZT A PETŐFI ÚT 23. SZÁMÚ HÁZ ELŐTT KREUZ VOR DEM HAUS PETŐFISTRASSE 23.

XII.

GESTIFTET
VON
JOHAN
GERMAN
1868

KEZDET BEN A FALUNAK CSAK KÉT UTCÁJA VOLT, A MAI PETŐFI ÚT ÉS A KOSSUTH ÚT.

1865-BEN TŰZVÉSZ PUSZTÍTOTT A FALUBAN. A PETŐFI ÚT HÁZAI IS SORBAN TŰZET FOGTAK. A DOMB TETEJÉIG ÉGETT LE AZ UTCA.

AHOL A LÁNGOKAT MEGFÉKEZTÉK, AZ OTT LAKÓ GERMAN-CSALÁD HÁLAKERESZTET ÁLLÍTTATOTT (1868-BAN).

AM ANFANG GAB ES IM DORF NUR ZWEI STRASSEN, DIE HEUTIGE PETŐFI- UND KOSSUTHSTRASSE. IM JAHRE 1865 WÜTETE IM DORF EINE FEIERSBRUNST. DIE HÄUSER DER PETŐFISTRASSE BRANNTEN AUCH AN. DIE STRASSE WURDE BIS ZUM HÜGELRÜCKEN ABGEBRANNT.

WO DIE FLAMMEN BEZÄHMT WURDEN, LIESS DIE FAMILIE GERMAN, DIE DORT WOHNTE, EIN DANKKREUZ ERRICHTEN (IM JAHRE 1868).

13. KERESZT A PETŐFI ÚT VÉGÉN A TÓ FELÉ KREUZ AM ENDE DER PETŐFISTRASSE (IN RICHTUNG DES SEES)

XIII

A FELIRAT CSAK NEHEZEN OLVASHATÓ,
AZ ÉVSZÁM 1907.

TÖRTÉNETÉT EREDMÉNYTELENÜL KUTATTUK.
A KERESZT MŰEMLÉKKÉ VAN NYILVÁNÍTVÁ.

DIE AUFSCHRIFT IST NUR SCHWER LESBAR.
DIE GESCHICHTE DES KREUZES ERFORSCHTEN WIR
VERGEBENS.
DAS KREUZ STEHT UNTER DENKMALSCHUTZ.

GESTIFTET
FON
GEORG ZAIVERT
1907

ÁLLÍTTATTA
GEORG ZAIVERT
1907

14. KERESZT A KOSSUTH ÚT ÉS A RÁKÓCZI ÚT KERESZTEZŐDÉSÉBEN
KREUZ IN DER KREUZUNG DER KOSSUTHSTRASSE UND RÁKÓCZISTRASSE

XIV.

Jaka-Kreuz

A KERESZTET A HÁBORÚBÓL HAZATÉRŐ FÉRJ HÁLÁBÓL ÁLLÍTTATTA.

DAS KREUZ WURDE VOM AUS DEM KRIEG HEIMKEHRENDEN
EHEMANN ERRICHTET.

ZUR ERE
GOTTES UND
ZUR EWIGEN
ANBETUNG DEN
HER UNSERS
GESTIFTET
VON JOSEF
UND MARIANNA
GRAUSZMAN
1920

ISTEN DIC SOSÉGÉRE
ÉS ÖRÖK HÁLÁVAL
A MI URUNKNAK

15. KERESZT A VASÚTI ŐRHÁZ ELŐTT • KREUZ VOR DEM BAHNWÄRTERHÄUSCHEN

XV.

ZUR EWIGEN
ANBETUNG FÜR UNSERN
HERN JESUCHRISTI
DER FÜR UNS AM KREUTZE
GESTORBEN IST
GESTIFTET VON
JOHANN LONICH
UND
MARIA LONICH
GEB.
LAMBEK
1929

.....

OROK HÁLÁVAL
A MI URUNKNAK
JÉZUS KRISZTUSNAK,
AKI A KERESZTEN
MEGHALT ÉRTÜNK

.....

Joschka-Kreuz

16. KERESZT A HOSSZÜBÉRCEN
KREUZ AUF DEM LANGERFIRST

XVI.

Hirlings-Kreuz

MANAPSÁG ÉPÍTKEZÉSI TERÜLETEN
KERESZTŰL KELL FELKAPASZKODNUNK A
KERESZTHEZ, A DOMB (TRIEB) TETEJÉRE,
DE VALAMIKOR KOCSIÚT VEZETETT A
HIRLING-CSALÁD FÖLDJÉHEZ.

NINCS ISMERET ARRÓL, KI LŐTT A
TALAPZATBA.

HEUTZUTAGE MUSS MAN DURCH
BAUGELÄNDE ZUM KREUZ AUF DEM
HÜGEL (TRIEB) HINAUFSTEIGEN, ABER
DEREINST FÜHRTE EINE STRASSE ZUM
ACKER DER FAMILIE HIRLING.

ES IST NICHT BEKANNT, WER INS
FUNDAMENT GESCHOSSEN HAT.

DIESES KREITZET
GESTIFTE GEORGIUS
GERMAN

1850
{1860?}

NEVÉT A KŐ VÖRÖSES
ÁRNYALATÁRÓL KAPTA. A
KORPUSZ IS KŐBŐL VAN.
A LEGSZEBB KERESZTNEK
TARTJUK.

A FELIRAT ALIG KIVEHETŐ,
AZ ÉVSZÁM BIZONYTALAN.

ES BEKAM SEINEN NAMEN
VON DER RÖTLICHEN
TÖNUNG DES STEINS. WIR
HALTEN ES FÜR DAS
SCHÖNSTE KREUZ.

DIE AUFSCRIFT IST KAUM
LESBAR, DIE JAHRESZAHL IST
UNSIHER.

17. VÖRÖS-KERESZT XVII. ROTES KREUZ

18. EMLÉKOSZLOP • GEDENKSÄULE

XVIII
A VÖRÖS-KERESZTTŐL MINTEGY 50 MÉTERRE, KICSIT BELJEBB AZ ERDŐBEN HÚZÓDIK MEG EZ AZ EMLÉKOSZLOP, MELYET EGY 48-AS SZABADSÁGHARCOS ÁLLÍTTATOTT MEGMENEKÜLÉSÉNEK EMLÉKÉRE. AMIKOR HÍRŰL VITTÉK NEKI A FALUBAN, HOGY CSENDŐRÖK JÖNNEK ÉRTE, HIRTELENJÉBEN AZ ERDŐBE MENEKÜLT, ÉS SIKERÜLT ELREJTŐZNI. KÉSŐBB, AMIKOR VISSZATÉRHESETT BUJDOSÁSÁBÓL, A REJTEKADÓ HELYEN EMELTETTE AZ AKKOR SZENTKÉPET IS TARTALMAZÓ KŐSZLOPOT. VALÓSZÍNŰ, HOGY NEVÉNEK KEZDŐBETŰI LÁTHATÓK A LEMEZEN: J. S. 1851

DIESE GEDENKSÄULE STEHT ETWA 50 M WEIT VOM ROTEN KREUZ, EIN BISSCHEN WEITER IM WALD. SIE WURDE VON EINEM FREIHEITSKÄMPFER (FREIHEITSKAMPF 1848) ZUR ERINNERUNG SEINES ENTKOMMENS ERRICHTET.

ALS MAN IHM BESCHIED GAB, DASS IHN GENDARMEN ABHOLEN WOLLEN, FLOH ER IN DEN WALD UND ES GELANG IHM SICH DORT ZU VERBERGEN. SPÄTER, ALS ER AUS DER VERBORGENHEIT ZURÜCKKEHRTE, LIESS ER DIE STEINERNE GEDENKSÄULE ERRICHTEN, DIE DAMALS AUCH NOCH EIN HEILIGENBILD HATTE. VERMÜTLICH SIND DIE ANFANGSBUCHSTABEN SEINES NAMENS AUF DER PLATTE ZU SEHEN (J. S. 1851).

19. URBÁN-KERESZT. A NAGY-HÁRSAS FELÉ • URBAN-KREUZ. RICHTUNG "GROSSE LINDE"

XIX.

AZ ORBÁN NÉV A NÉMET URBAN MAGYAROSÍTOTT VÁLTOZATA. SZENT ORBÁN NAPJA AZ UTOLSÓ MÁJUSI FAGYOS NAP.

AHOL SZŐLŐVEL FOGLALKOZTAK AZ EMBEREK, OTT AZ ÜLTETVÉNYEK VÉGÉBE ÁLLÍTOTTAK ORBÁN-KERESZTET, HOGY A SZENT KÖZBENJÁRÁSÁT KÉRJÉK, VÉDJE MEG A TERMÉST A FAGYKÁRTÓL.

A KERESZT MELLETTI TERÜLETEN VALAMIKOR PÜSPÖKI SZŐLŐÜLTETVÉNYEK HÚZÓDTAK.

ERRŐL A KERESZTRŐL VITTÉK BE A KORPUSZT (4. SZ. KERESZT).

DER HEILIGE-URBAN-TAG IST DER LETZTE FROSTIGE TAG IM MAI.
WO MAN SICH MIT DEM WEINBAU BESCHÄFTIGTE, ERRICHTETE MAN EIN URBAN-KREUZ AM ENDE DER PLANTAGEN, DAMIT SIE DEN HEILIGEN UM DIE FÜRSPRACHE BITTEN, DASS ER DIE ERNTE VOR DEM FROSTSCHADEN SCHÜTZEN SOLLE.

AUF DEM GEBIET NEBEN DEM KREUZ
BEFANDEN SICH EINST DIE WEINGÄRTEN DES BISCHOFS.
VON DIESEM KREUZ WURDE DAS CORPUS HINEINGETRAGEN (KREUZ NR. 4).

WIR BETEN
AN DEN HERN
JESU CHRIST
DER FÜR UNS
AM KREUZTGE
STORBEN IST GE-
STIFTET
ANDREAS HAF-
NER UND MAG-
DALENA GRAUS
MAN 1889

Roasa-Kreuz

20. KERESZT A RÓZSAHEGYEN • KREUZ AUF DEM ROSENBERG

EZ A KERESZT VAN LEGMESSZEBB A FALUTÓL, MINGY ÖRAI JÁRÁSRA SZENDEHELY HATÁRÁBAN. VALAMIKOR ITT VOLT BERKENYE HATÁRA ÉS A KERESZT IS AZ ÚT MELLETT ÁLLT. MOST A SŰRŰBEN CSAK AZ TALÁLJA MEG, AKI TUDJA, HOL KELL KERESNI (AKIK LELOPTÁK A KORPUSZT, SAJNOS TUDTÁK). A KERESZTHEZ FŰZÖDŐ TÖRTÉNET IS HÁTBORZONGATÓ. EGY BACH BERNÁT NEVŰ EMBER TARTOTT LOVASKOCSIVAL HAZAFELÉ. HARAGOSAI MEGTÁMADTÁK, AGYONŰTÖTTÉK ÉS A LOVASKOCSIT RÁBORÍTOTTÁK. A LOVAK HAZAMENTEK ÉS ERRE FEL KEZDTÉK KERESNI A GAZDÁT. A KERESZT TÖVÉBEN TALÁLTAK RÁ.

SEM FELIRAT, SEM ÉVSZÁM NEM LÁTHATÓ MÁR A KERESZTEN.

DIESES KREUZ LIEGT AM WEITESTEN VOM DORF ENTFERNT, ETWA EINE STUNDE LANG ZU FUSS IM HOTTER VON SZENDEHELY/SENDE. EINST GAB ES HIER DIE DORFGRENZE VON BERKINA, UND DAS KREUZ STAND AN DER STRASSE. HEUTE FINDET ES NUR DER IM DICKICHT, DER WEISS, WO ES ZU SUCHEN IST (DIE DAS CORPUS STAHLN, WUSSTEN ES LEIDER).

AUCH DIE GESCHICHTE, DIE SICH AN DAS KREUZ KNÜPFT, IST GRUSELIG. EIN MANN, NAMENS BERNATH BACH, FUHR MIT DEM PFERDEWAGEN NACH HAUSE. IHRE FEINDE ÜBERFIELEN IHN, SCHLUGEN IHN TOT UND STÜRZTEN DEN PFERDEWAGEN ÜBER IHN. DIE PFERDE GINGEN NACH HAUSE, DANACH FING MAN AN DEN BAUERN ZU SUCHEN. MAN FAND IHN AM FUSS DES KREUZES.

WEDER EINE AUFSCHRIFT, NOCH EINE JAHRESZAHL IST AUF DEM KREUZ ZU SEHEN.

SORRENDI ÉS IDŐRENDI TÁBLÁZAT A KERESZTEK KELETKEZÉSÉRŐL
TABELLE ÜBER DIE ENTSTEHUNG DER KREUZE IN REIHENFOLGE UND ZEITFOLGE

Sorszám/Nummer	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Évszám/Jahreszahl	1887	1876	1903	1894	1836	1867	1929	1913	1937	?
Időrend/Zeitfolge	6.	5.	10.	9.	1.	3.	14.	12.	15.	-

Sorszám/Nummer	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Évszám/Jahreszahl	1893	1868	1907	1920	1929	1894	?	1851	1889	?
Időrend/Zeitfolge	8.	4.	11.	13.	14.	9.	-	2.	7.	-

Évszám Jahreszahl	Kereszt sorszáma Nummer
1836	5.
1851	18.
1867	6.
1868	12.
1876	2.
1887	1.
1889	19.
1893	11.

Évszám Jahreszahl	Kereszt sorszáma Nummer
1894	4. és 16.
1903	3.
1907	13.
1913	8.
1920	14.
1929	7. és 15.
1937	9.

A könyv megjelenését támogatta a Berkenyei Német Nemzetiségi Önkormányzat, Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségéért Közalapítvány, Egyesület a Magyarországi Német Gyermekéért, Haus des Deutschen Ostens. Megvalósításában részt vettek a berkenyei Wilhelm Hauff Általános Iskola tanulói és tanárai. A kereszték történetéről legtöbbet Schmidt József, a Falumúzeum gyűjteményének gondozója mesélt nekünk. Köszönjük a támogatást és a segítséget!

Das Erscheinen des Buches haben die Deutsche Minderheitenselbstverwaltung von Berkina, die Gemeinnützige Stiftung für die Etnischen und Nationalen Minderheiten, der Verein für die ungarndeutschen Kinder, Haus des Deutschen Ostens unterstützt. Bei der Entstehung wirkten die SchülerInnen, sowie die LehrerInnen der Wilhelm-Hauff-Grundschule mit. Die meiste Hilfe bei dem Sammeln der Geschichten der Kreuze bekamen wir von Josef Schmidt, dem Verwalter der Sammlung des Dorfmuseums. Danke für die Unterstützung und für die Hilfe!

Literatur / Irodalom:

Zólyomi József: Adatok a Nógrád megyei német telepítésű falvak történetéhez 1848-ig

Alfons Pfreninger: Die mainfränkische Auswanderung nach Ungarn und den österreichischen Erbländern im 18. Jahrhundert

Akinek e könyv kapcsán a keresztekkel kapcsolatban további történetei és információi vannak, kérjük ossza meg velünk, hogy a következő kiadások még teljesebbé válhassanak.

36

Diejenigen, die bezüglich der Kreuze, weitere Geschichten und Informationen haben, bitte teilen Sie mit uns, um die folgenden Ausgaben weiter vervollständigen zu können.

KÉPEK A FALURÓL • DORFBILDER

